

RAPORT

BEZKARNOŚĆ PRZESTĘPCÓW ZAMIESZANYCH W KARUZELE VAT

Związek Przedsiębiorców i Pracodawców
www.zpp.net.pl

Warszawa, kwiecień 2015

SPIS TREŚCI

Spis treści	2
1. Streszczenie	3
2. Opis problemu	4
3. Praktyczny przykład działania oszustów	7
4. Zakończenie	10

1. STRESZCZENIE

Niniejszy tekst dotyczy problemu, który mimo powodowania coraz dalej idących skutków, objawiających się co roku wielomiliardowymi stratami budżetu państwa, wydaje się być bezrefleksyjnie i regularnie bagatelizowany przez najwyższe władze państwowe.

Jest to tym bardziej niepokojące, że brak realnych działań mających na celu ukrócenie przestępczej działalności próbuje się – w wyjątkowo nieudolny i szkodliwy sposób – tuszować, podejmując drastyczne, często zwyczajnie bezprawne i skandaliczne akcje skierowane w uczciwych przedsiębiorców, tłumacząc to koniecznością zwalczania oszustw podatkowych. Chodzi oczywiście o karuzele podatkowe – temat tyleż interesujący i aktualny, co nieprzyciągający szczególnej uwagi zarówno opinii publicznej (co ze względu na pewien stopień skomplikowania omawianej materii można zrozumieć), jak i Ministerstwa Finansów (w tym przypadku nie da się już znaleźć satysfakcjonującego wytłumaczenia braku zainteresowania).

Skalę procederu ciężko jest w miarę precyzyjnie oszacować – nie ma bowiem na ten temat żadnych oficjalnych danych krajowych, wyliczeń czy analiz. Próbując określić przedział kwotowy, o jakim jest mowa, można posługiwać się jedynie obliczeniami międzynarodowych firm konsultingowych czy szacunkami badaczy. O rozpiętości opinii w tym zakresie świadczą najczęściej pojawiające się „widełki”, z jakimi można spotkać się czytając raporty i opracowania na temat luki w dochodach budżetu państwa z tytułu podatku VAT. Wynoszą one od ok. 5 do ok. 65 miliardów złotych!

O tym, jak powszechne jest omawiane zjawisko i jak poważne mogą być jego skutki, nawet w jednostkowych przypadkach, świadczy konkretny przykład, który zostanie omówiony w ramach niniejszego opracowania. W sprawie, o której mowa przestępcy zdołali wyłudzić z budżetu państwa niemal 30 milionów złotych – a zakres ich działań wcale nie był szczególnie imponujący, w porównaniu z najpoważniejszymi przypadkami oszustw karuzelowych.

2. OPIS PROBLEMU

Ponieważ problematyka karuzel VAT-owskich była już w ogólny sposób omawiana w raporcie ZPP pt. „Mechanizmy karuzelowe. Schemat działania oszustów, skutki dla Skarbu Państwa, indolencja państwa polskiego”¹, w ramach niniejszego dokumentu przedstawione zostaną jedynie absolutnie podstawowe fakty, których znajomość jest niezbędna dla zrozumienia istoty przedstawionego w dalszej kolejności problemu.

Karuzele podatkowe VAT stanowią jedną z metod wyłudzenia zwrotu podatku poprzez dokonanie szeregu faktycznych i pozornych transakcji, w których uczestniczy (w sposób świadomy albo nie) wiele podmiotów często powiązanych ze sobą kapitałowo lub osobowo. Poszczególnym uczestnikom proceduru przypisane są precyzyjnie role, które mają odegrać – najważniejszy z nich zwyczajnie nie wpłaca podatku VAT do Urzędu Skarbowego, a następnie znika. Istotą mechanizmu karuzelowego jest wykorzystanie faktu, iż wewnątrzspółnotowa dostawa towarów objęta jest specjalną stawką VAT 0%, w związku z czym ostatecznie podatek deklarowany, choć niewpłacony, zostaje zwrócony na tym etapie podmiotowi dokonującemu transakcji².

Jak już wspomniano we wstępie tekstu, oszacowanie konkretnej wartości zwrotów podatku VAT wyłudzonych w powyższy sposób jest trudne, ponieważ brak jest oficjalnych wyliczeń. Można natomiast, poza posiłkowaniem się pracami nieoficjalnymi, wyobrazić sobie zakres liczb, które wchodzą w grę, zapoznając się z oficjalnymi statystykami Ministerstwa Finansów, dotyczącymi liczby fikcyjnych faktur ujawnionych przez kontrolę skarbową. Tylko w latach 2012 – 2013 było ich aż 310 tysięcy³. Często dotyczyły one transakcji na rynku handlu sprzętem elektronicznym, więc można przyjąć, że w wielu przypadkach opiewały na tysiące, a niekiedy może i na miliony złotych.

Oczywisty jest więc fakt, że działalność oszustów zamieszanych w mechanizmy karuzelowe na podatku VAT przynosi budżetowi państwa ogromne straty. Wobec powyższego, w zakresie zidentyfikowania, a następnie ukarania sprawców najbardziej zainteresowanym podmiotem wydaje się być Ministerstwo Finansów, a więc i organy podatkowe, które dysponują odpowiednimi narzędziami, aby to uczynić (takimi jak możliwość wystąpienia do obcych administracji podatkowych z wnioskiem o przekazanie informacji czy podstawowe czynności przeprowadzane w ramach kontroli i postępowań podatkowych). Jak to dzieje się w praktyce? Z uwagi na specyfikę mechanizmu karuzelowego, kluczowym czynnikiem jego

¹ Raport dostępny w Internecie pod adresem: <http://zpp.net.pl/aktualnosci/run,mechanizmy-karuzelowe-vat,page,1,article,802.html>.

² Szerzej nt. mechanizmu karuzelowego *ibidem*.

³ Źródło: <http://www.slupczyoszust.pl/index.php/o-kampanii/co-to-jest-karuzela-podatkowa>.

2. OPIS PROBLEMU

wykorzystywania jest krótki czas istnienia podmiotów - słuźpów zamieszanych w oszustwo. Problem tkwi w tym, że Urzędy Skarbowe orientują się w sytuacji zazwyczaj długo po tym, gdy taki podmiot przestaje funkcjonować. Kontrole przeprowadzane przez Izby Skarbowe w jednostkach niższego rzędu nie pozostawiają złudzeń – Urzędy Skarbowe zbyt opieszale podejmują czynności mające na celu weryfikację zarejestrowanego podatnika VAT, a następnie ewentualne skreślenie go z rejestru. Oto przykładowy wycinek z jednego z wystąpień pokontrolnych:

„Do kontroli wytypowano próbę 60 podmiotów. W (...) 22 przypadkach Urząd miał obowiązek podjęcia czynności w celu zweryfikowania, czy obowiązek złożenia deklaracji wystąpił. Powyższe czynności należy ocenić negatywnie z uwagi na fakt, iż w 20 przypadkach stwierdzono uchybienia w zakresie podejmowanych czynności w celu ustalenia czy podatnik miał obowiązek złożenia deklaracji, co uniemożliwia bieżące monitorowanie podatników, którym należy zamknąć obowiązek podatkowy. Uchybienia polegały na zwłoce w podejmowaniu czynności w zakresie brakujących deklaracji, nieuzasadnionych przerwach pomiędzy kolejnymi czynnościami oraz braku jakichkolwiek czynności w odniesieniu do podatnika nie składającego deklaracji. (...) Zwłoka w podejmowaniu czynności w zakresie brakujących deklaracji trwała nawet ponad rok licząc od obowiązującego terminu na złożenie deklaracji, w dwóch przypadkach czynności podjęto dopiero po około 2 latach, a w jednym po około 5 latach od obowiązującego terminu na złożenie deklaracji. (...) Konsekwencją zwłoki w podejmowaniu i prowadzeniu czynności w zakresie badania ciągłości składania deklaracji jest późne wykreślanie podatników z rejestru podatników VAT.”

Wystąpienie pokontrolne w zakresie przeprowadzonej przez pracowników Izby Skarbowej w Gdańsku kontroli problemowej w Trzecim Urzędzie Skarbowym w Gdańsku, z dnia 19 czerwca 2012 roku⁴.

Opisany w powyższym wycinku stan faktyczny nie jest wyjątkiem. Podobna sytuacja ma miejsce w wielu urzędach skarbowych, które ze znacznym opóźnieniem wykreślają poszczególne podmioty z rejestru podatników VAT⁵. Jest to bardzo duża przeszkoda w skutecznym wykrywaniu przestępstw karuzelowych, ponieważ – jak już

⁴ Tekst wystąpienia pokontrolnego dostępny w Internecie pod adresem: http://www.is.gdansk.pl/bip/pliki/zalaczniki/7/2012-06-26_13-53-32_us7_doc260612_2.pdf.

⁵ Można podać jako przykład choćby wystąpienie pokontrolne NIK dot. kontroli przeprowadzonej w US w Koninie: https://www.nik.gov.pl/kontrole/wyniki-kontroli-nik/pobierz,lpo~p_13_042_201312231457321387810652~id0~01,typ,kj.pdf, w dokumencie stwierdzone jest wprost, że "terminowe wykreślanie podatników VAT UE oraz wykreślanie, w jak najkrótszym czasie, podatników VAT, którzy zaprzestali składania deklaracji podatkowych i nie reagują na próby kontaktu ze strony Urzędu, ma kluczowe znaczenie dla aktualności danych w systemie VIES oraz przy zapobieganiu i zwalczaniu oszustw podatkowych typu „znikający podatnik” lub „karuzela podatkowa”.

2. OPIS PROBLEMU

wcześniej wspomniano – kluczowa jest szybkość „zniknięcia” słupów z obrotu gospodarczego, a zatem z perspektywy przeciwdziałania oszustwom analogicznie ważne jest sprawne wykreślanie podmiotów z rejestru podatników VAT.

Organy podatkowe wyraźnie nie radzą sobie w walce z przestępcami, a jednocześnie muszą wykazywać jakąś aktywność i skuteczność (którą trzeba wykazać np. w corocznym sprawozdaniu z wykonania planu działalności danego US) – w rezultacie zaczynają dokonywać czynności szkodliwych, niszcząc uczciwe przedsiębiorstwa, funkcjonujące na rynku od lat i regularnie wywiązujące się ze swoich zobowiązań publicznoprawnych. Sytuację tę jedynie wzmacza fakt, że urzędnicy poddawani są odgórnym presji, nawet jeśli jest ona niezgodna z pierwotnymi intencjami decydentów – przykładem może być choćby ujawniona ostatnio notatka, wg której 80% kontroli w roku bieżącym ma skończyć się domiarem⁶. A więc nie systemowa poprawa sprawności działania urzędów skarbowych, nie konstruktywne próby uszczelnienia systemu podatkowego, w końcu nie upraszczanie przepisów, które w chwili obecnej pozwalają zarówno na dokonywanie przestępstw gospodarczych na ogromną skalę, jak i na nadużywanie uprawnień przez organy podatkowe – odgórny nakaz zapewnienia za wszelką cenę wpływów do budżetu - oto jest pomysł Ministerstwa Finansów na walkę z przestępcami. W rezultacie, podczas gdy uczciwi przedsiębiorcy latami walczą o sprawiedliwość (czego przykładem jest choćby, opisywany już przez ZPP, przypadek firmy Nexa⁷), oszuści cieszą się wolnością i owocami swojej działalności.

⁶ Źródło, gdzie więcej informacji na ten temat: <http://biznes.newsweek.pl/kontrole-podatkowe-i-urzedy-skarbowe-oswiadczenie-petru-i-blikle,artykuly,357480,1.html>.

⁷ <http://zpp.net.pl/aktualnosci/run,jestescie-gorsi-od-mafii-raport-zpp,page,6,article,779.html>.

3. PRAKTYCZNY PRZYKŁAD DZIAŁANIA OSZUSTÓW

Mechanizm działania przestępców, jak i skala strat budżetu nimi spowodowanych najlepiej widoczne będą na konkretnym przykładzie, który przedstawiony zostanie poniżej. Nazwy podmiotów oraz dane osobowe zostaną skrócone w taki sposób, aby były niemożliwe do zidentyfikowania. Wymieniane kwoty oraz informacje merytorycznie opisujące schemat poszczególnych czynności, zostaną podane zgodnie z prawdą. Materiał opracowany został na podstawie decyzji Urzędu Kontroli Skarbowej w Lublinie z dnia 25 marca 2013 roku (nr decyzji do wiadomości autora tekstu).

Wobec przedsiębiorstwa B.P. z siedzibą w B. w maju 2012 roku wszczęto postępowanie kontrolne w zakresie rzetelności deklarowanych podstaw opodatkowania oraz prawidłowości obliczania i wpłacania podatku od towarów i usług za poszczególne miesiące 2011 roku. W wyniku przeprowadzonego postępowania, wydano we wrześniu 2012 roku decyzję określającą kwoty podatku od towarów i usług, podlegające wpłacie na podstawie wystawionych faktur VAT. Od decyzji wniesiono odwołanie, które Dyrektor Izby Skarbowej w B. decyzją z grudnia 2012 roku uwzględnił i przekazał sprawę do ponownego rozpatrzenia. Dyrektor Izby Skarbowej wskazał, że przy ponownym rozpatrywaniu sprawy należy uzupełnić materiał dowodowy m.in. o protokół z badania ksiąg podatkowych. Poniższy materiał pochodzi z decyzji kończącej postępowanie w zakresie ponownego rozpatrzenia sprawy.

Przedsiębiorstwo B.P. zajmowało się hurtową sprzedażą sprzętu elektronicznego i telekomunikacyjnego oraz detaliczną sprzedażą elektrycznego sprzętu gospodarstwa domowego. Funkcję prezesa zarządu spółki pełnił p. A. K., który był jednocześnie uprawniony do samodzielnego składania oświadczeń w imieniu spółki. W 2012 roku rozpoczęto proces likwidacji spółki.

Z materiału dowodowego zgromadzonego i przeanalizowanego podczas postępowania kontrolnego, wynika szereg faktów. Zgodnie z zeznaniami A. K., mechanizm funkcjonowania spółki wyglądał następująco. Na początku otrzymywał on od firmy S. oferty towarów, w których wyszczególniony był ich typ, ilość, oraz dzień i data dostarczenia go do magazynu. W większości wypadków wskazywany był też podmiot, który się zgłosił po dany towar – wymienionych zostało siedem firm. W bardzo krótkim czasie, a niekiedy nawet z wyprzedzeniem, zgłaszały się one do A. K. z poleceniem wystawienia faktur na umówione wcześniej towary, a przedstawiciel firmy S. zapewniał, że tamte podmioty „wiedzą o co chodzi”. A. K. nigdy oczywiście nie widział żadnego towaru ani nie był w żadnym magazynie spedycyjnym, należało do niego jedynie wystawianie faktur i obsługiwanie przepływów pieniężnych z nimi związanych. W łańcuchu brały udział spółki zarejestrowane m.in. na Cyprze i w Wielkiej Brytanii. Wprowadzono do niego

3. PRAKTYCZNY PRZYKŁAD DZIAŁANIA OSZUSTÓW

ponadto polskich spedytorów, co miało na celu upozorowanie istnienia rzeczywistego obrotu gospodarczego.

Na podstawie wystawionych faktur, sporządzano deklaracje na potrzeby podatku VAT. Jak stwierdził w zeznaniach A.K., kwoty podatku naliczonego „po prostu wymyślał”. Warto zresztą w tym miejscu przytoczyć szerszy fragment tychże zeznań: „Wszystkie faktury, które wystawiałem dotyczą mechanizmu, który opisałem wcześniej z firmą S. Czyli ja sam niczego tak naprawdę nie kupowałem, nie szukałem klientów, nie inwestowałem własnych pieniędzy, bo ich nie miałem, cały mechanizm był oparty na pieniądzach i umowach pomiędzy moimi klientami polskimi a S. **Z mojej strony nie był to żaden mechanizm rynkowy, a produkcja faktur, które nie odzwierciedlały żadnych gospodarczych zdarzeń**”. Przedstawiony powyżej schemat działania spowodował, że w roku 2011 spółka, nie dokonując żadnych operacji gospodarczych wskazujących na fakt zakupu towarów handlowych u jakichkolwiek kontrahentów spoza łańcucha, obracała dziesiątkami milionów złotych. W tymże roku spółka, w ramach opisanego wyżej mechanizmu, wystawiła 177 faktur VAT niepotwierdzających rzeczywistych zdarzeń gospodarczych, na łączną kwotę podatku od towarów i usług w wysokości ponad 29 milionów złotych. Ogółem spółka otrzymała ponad 157 milionów złotych, niemal 150 milionów złotych przekazała za granicę, a resztą dysponowała we własnym zakresie. W trakcie analizy rachunków firmowych spółki ustalono, że przy rozpoczęciu działalności gospodarczej nie posiadała ona żadnych własnych środków finansowych, a wszelkich płatności dokonywała z chwilą otrzymania środków od różnych podmiotów gospodarczych. Warto zaznaczyć, że A.K. wcześniej prowadził już podobną działalność w ramach spółki C. Schematycznie mechanizm działania spółki wyglądał następująco:

1. B.P. otrzymuje od spółki M. (jednej z zaangażowanych w proceder) zapotrzebowanie na konkretny towar. Przedstawiciele spółki M. (jednym z nich był J.S., były pracownik firmy Nexa, który wpłatał przedsiębiorstwo w oszustwo) często wiedzieli, że dany towar będzie B.P. zaoferowany.

2. B.P. zostaje poinformowana przez S., że ma dany towar, na B.P. zostaje wystawiona faktura pro forma.

3. B.P. wystawia fakturę na M., ta z kolei przelewa na konto B.P. pieniądze zgodnie z fakturą.

4. B.P. jeszcze tego samego dnia przelewa pieniądze na konto S. – czasem potrąca z tego tytułu prowizję.

3. PRAKTYCZNY PRZYKŁAD DZIAŁANIA OSZUSTÓW

Kwoty podatku naliczonego ujętego w deklaracjach były, jak już wcześniej wspomniano, zmyślane. Jak ujęto to w decyzji: „(...) Zasadniczym celem udokumentowania transakcji było stworzenie kontrahentom możliwości odliczenia podatku. Faktury wystawiane przez podmiot nie uczestniczący w realnych transakcjach rynkowych miały również na celu upozorowanie rzeczywistego charakteru i przebiegu transakcji”.

W rezultacie uszczuplenia należności budżetowych, powstałe w wyniku opisanego powyżej procederu, wyniosły ponad 29 milionów złotych.

4. ZAKOŃCZENIE

Przedstawiony powyżej przykład działania oszustów, wcale nie jest najbardziej wyrafinowanym, skomplikowanym i kosztownym dla budżetu przypadkiem, jaki można sobie wyobrazić. Mimo to, budżet państwa stracił z tego tytułu niemal 30 milionów złotych nienależnie zwróconego podatku VAT. Do wygenerowania takiej kwoty wystarczyło 177 faktur. Przypomnijmy, że w latach 2011 – 2012 ujawniono ich 310 tysięcy, a można podejrzewać, że spora część pozostała nieodkryta. Wyraźnie widać więc, jak wielkim problemem są oszustwa związane z wyłudzeniem zwrotu podatku VAT. Jednocześnie eksperci z różnych stron zaznaczają, że wykrywalność tego rodzaju przestępstw jest znikoma⁸, a wielu świadomych uczestników tego procederu, spokojnie korzysta ze zdobytych tym sposobem środków.

Zaznaczyć trzeba, że stratny na procederze jest nie tylko Skarb Państwa i budżety samorządowe, ale również cała rzesza uczciwych przedsiębiorców. Po pierwsze dlatego, że oszuści psują rynek oferując towary po cenach nieuwzględniających podatku VAT. Po drugie dlatego, że organy podatkowe mając w perspektywie konieczność osiągnięcia pewnych wyników finansowych, a jednocześnie nie radząc sobie z przykładami ewidentnych przestępstw, skupiają swoje działania właśnie na uczciwych przedsiębiorstwach, które – nękanie kontrolami – często nie wytrzymują np. notorycznego zatrzymywania na długie okresy zwrotu podatku VAT (tak było w przywoływanym już przypadku Nexy).

Pozostaje tylko mieć więc nadzieję, że decydenci na poziomie centralnym nabiorą w końcu chęci i odwagi, aby realnie zmierzyć się z tym problemem.

⁸ Wystarczy przywołać tu chociażby takie źródła, jak raport kancelarii Chmielniak Adwokaci, dostępny w Internecie pod adresem: <http://bialekolnierzyki.com.pl/wp-content/uploads/2013/11/Chmielniak-Raport-2013.pdf>, czy prezentacja p. Marcina Piotrowskiego z SAS Institute: http://forumti.pl/20Forum/prezentacje/Marcin_Piotrowski.pdf.

ZWIĄZEK PRZEDSIĘBIORCÓW I PRACODAWCÓW
UL. KRAKOWSKIE PRZEDMIEŚCIE 6, 00-325 WARSZAWA
TEL./FAX 22 826 08 31
MAIL: BIURO@ZZP.NET.PL, WWW.ZPP.NET.PL